

duchota

wytrwać. *Kilka minut rozmowy zwykle podnosiło pacjenta na duchu... Inny wiezień obmył mu rany i podtrzymał na duchu... Wspomnienie o niej umocniło go na duchu.* **5.5** Jeśli ktoś jest **młody duchem**, to czuje się młodo. *...wciąż młoda duchem mimo tych dziesiątków lat na karku.* **5.6** Jeśli ktoś jest **wielkiego** lub **małego ducha**, to jest — odpowiednio — szlachetny lub małostkowy. *Była naprawdę człowiekiem wielkiego ducha i to pomogło przetrwać jej te czasy.*

6 Duch czegoś, np. jakiegoś dzieła lub działania, to najistotniejsze cechy tego, choć nie zawsze najbardziej widoczne. *Film doskonale oddaje ducha powieściowego oryginału... Nie czujesz ducha gry i hazardu... Trzech przenikniętych duchem liberalizmu Anglików postanawia walczyć o życie marszałka.* • Wyrażenia **w duchu** używamy, aby powiedzieć, że coś ma jakieś cechy lub że zostało zrobione w jakiś sposób. *Zostaliśmy urażeni perorą w duchu patriotycznym... Wychowano ich w duchu fanatyzmu religijnego... Mówię to nie w celu pomniejszenia siebie w duchu fałszywie rozumianej pokory.*

7 Duch epoki, czasu, przeszłości itp. to tendencje i poglądy panujące w jakimś czasie. *Powaga i odpowiedzialność emanujące z tej powieści obce są duchowi naszych czasów... Stroje, maniery — wszystko było w duchu epoki... Trzeba iść z duchem czasu.*

8 Duch jakiegoś narodu to coś, co reprezentuje jego istotne i trwałe cechy, wynikające z jego historii i kultury. *Romantyzm uważa się za składnik polskiego ducha narodowego.*

9 Duch ustawy, umowy itp. to taki sposób interpretacji lub stosowania tych aktów prawnych, jaki zgodny jest z intencją ich twórców. *Zgodna z duchem umowy jest tu interpretacja rozszerzająca.*

10 Duch rozpacz, sentymentalizmu, porozumienia itp. to taki nastrój. *Obezwładnił nas duch bez nadziei... Rozmowy prowadzono w duchu tolerancji i miłości bliźniego.*

11 Dobrym, złym itp. **duchem** nazywamy osobę o takich cechach. *Była jego dobrym duchem, przez całe lata profesor zawdzięczał jej swoje dobre samopoczucie... Jest pani duchem opiekuńczym szkoły... Ten chłopak to niespokojny duch.*

12 Słowo **duch** jest używane też w następujących wyrażeniach. **12.1 Zły duch** to inaczej szatan. *Podjeżdżam nawet, że w siostrze Małgorzacie wstąpił zły duch.* **12.2 Duch Święty** to trzecia osoba Trójcy Świętej w religii chrześcijańskiej, przedstawiana zwykle w postaci białej gołębicy. *To Duch Święty go natchnął.* **12.3** Jeśli ktoś zapytany o coś odpowiada, że nie **jest duchem świętym**, to wyjaśnia, że nie zna odpowiedzi i ma prawo jej nie znać, gdyż np. nie był świadkiem wydarzenia. *A czy ja jestem duchem świętym? Spałam wtedy.*

12.4 Mówimy, często żartobliwie, że ktoś **wyzionął ducha** albo, podniosło, że **oddął ducha (Bogu)**, jeśli umarł. Wyrażenia książkowe. *Jak mnie złapał za gardło, myślałem, że ducha wyzionę.* **12.5** Mówimy „**w duchy wierzysz?**”, aby podać w wątpliwość coś, co powiedział rozmówca. Wyrażenie potoczne. *Może jeszcze przyjdzie. — Co ty, w duchy wierzysz? O tej porze to on już śpi.*

• **Bogu ducha winny**: zob. **winny** • **W zdrowym ciele zdrowy duch**: zob. **zdrowy** • **Wszelki duch Pana Boga chwali**: zob. **Bóg** • gdzieś nie ma **żywego ducha**: zob. **żywy**.

du-cho-ta, D-ty, C-cho-cie. **Duchota** to duszne i parne powietrze. Słowo potoczne. *Ze względu na upał i potworną duchotę wszystkie drzwi były otwarte... Robiła się coraz większa duchota.*

du-cho-wień-stwo, Ms-stwie. **Duchowieństwo** to ogół lub grupa duchownych. *Przywilejami cieszyła się szlachta i duchowieństwo... Wygłosił kaza-*

nie dla licznie zgromadzonego duchowieństwa i pielgrzymów świeckich.

du-cho-ny, -ni. **1 Duchowny** lub **osoba duchowna** to ksiądz lub zakonnik. *...duchowni katolicy i protestancy... Osoby duchowne odbywały podróże do Stolicy Apostolskiej w ważnych sprawach Kościoła.*

2 Ojciec duchowny to określenie odnoszone do spowiednika.

3 Duchowny to taki, który ma związek z duchowieństwem. *...seminarium duchowne... Nie można też pominąć roli dworów monarszych, wokół których skupiała się elita świecka oraz duchowna.*

du-cho-wy, -wi. **1** Coś, co jest **duchowe**, ma związek **1.1** z uczuciami, myślami, umysłem i życiem psychicznym jakiejś osoby. *Odróżniam urodę duchową od cielesnej, bo ta pierwsza nigdy nie przemija w człowieku... Obcowanie z przyrodą pomaga mi zachować spokój wewnętrzny i duchową równowagę... Tych różnych przecięz artystów łączy zaskakujące duchowe podobieństwo... Krajobraz oddaje duchowy stan poety.* ◊ **du-cho-wo**. *Mam wrażenie, że duchowo się już nie rozwijam... ..kilka pokrewnych mu duchowo osób.* **1.2** z dobrami kulturalnymi, intelektualnymi lub systemem wartości moralnych, np. jakiejś grupy. *Jego poezja stanowi zapis duchowej kondycji całego pokolenia... Totalitaryzm przyniósł dewastację duchową społeczeństwa... Człowiek pozbawiony wartości duchowych jest bezuolny... ..duchowa spuścizna literatury młodopolskiej.* ◊ **du-cho-wo**. *Nie jesteśmy ucałe ubożsi duchowo niż bogate, wielkie państwa.* ◊ **du-cho-wość**, D-s-ci. *...elementy duchowości chrześcijańskiej.* **1.3** z duszą w rozumieniu religijnym lub z religią. *Czują się członkami Kościoła jako wspólnoty duchowej... Częstochowę nazywa się duchową stolicą Polski... Modlitwa prowadzi do duchowego wzbogacenia się.* ◊ **du-cho-wo**. *Zadaniem duszpasterza jest umacniać duchowo człowieka.* **1.4** z tą częścią bytu lub wszechświata w rozumieniu filozoficznym, która nie poddaje się naukowemu lub doświadczałnemu poznaniu. *Pierwiastek duchowy nie narodził się wraz z człowiekiem, on istniał w przyrodzie już przed nim, od zawsze... ..duchowa rzeczywistość... ..Dopuszczał istnienie absolutu stanowiącego o duchowej jedności świata.* ◊ **du-cho-wość**, D-s-ci. *...duchowość i materialność natury.*

2 Duchowy przywódca jakiejś osoby lub grupy osób to ktoś, kto ma na nią ogromny wpływ moralny i intelektualny. *...duchowy przywódca sekty... Warto mieć swojego przewodnika, duchowego mistrza.*

• **ojciec duchowy**: zob. **ojciec**.

3 Duchową strawą, pokarmem, jadłem itp. nazywamy np. książki, filmy, muzykę i teatr, które mają zaspokajając nasze potrzeby kulturalne. *Wizyty w ich domu były prawdziwymi ucztami duchowymi... Seriale telewizyjne stały się podstawową strawą duchową Polaków.*

du-dək, D dud-ka, lm M dud-ki. **Dudek** to ptak średniej wielkości, pomarańczowo-czarno-biały, o długim, cienkim dziobie, wygiętym ku dołowi. Na głowie ma duży rozkładany czub z piór. • **wystrychnąć kogoś na dudka**: zob. **wystrychnąć**.

dud-ka, D-ki, C-ce, lm D-dək. **1 Dudka** to ludowa fujarka. *Pięknie grał na dudce, aż się po górach roznosiło.*

2 Dudki to płuca bydlęce jako składnik potraw. Słowo potoczne. *...barszcz na dudkach... ..pieroگی z dudkami.*

dud-nić, -ni, -nię, -nij, rzadziej **dud-nieć**, -ni, -nię, -nij. **1** Jeśli coś, zwykle dużego i ciężkiego, **dudni**, to wydaje głuchy odgłos, np. uderzając o coś. *Wjechaliśmy na dudniący pod wieloma kołami most pontonowy.*